

Penguin
Random
House

A Dorling Kindersley book
www.dk.com

Oorspronkelijke titel: *Eyewitness Travel Guides – Sicily*

© 2017 Oorspronkelijke uitgave: Dorling Kindersley Limited, Londen

A Penguin Random House Company

© 2018 Nederlandstalige uitgave: Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv.,

Houten

www.capitool.nl

www.unieboekspectrum.nl

Capitool maakt deel uit van

Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv.,

Postbus 97 3990 DB Houten

Auteurs: Giovanni Francesio, Fabrizio Ardito, Cristina Gambaro

Vertaling: Johan de Bakker, Gon Hokke, Corry Lagewaard,
Catherine Smit, Willemien Werkman

Bewerking: *Punt. vertaling & redactie*, Gon Hokke, Corry Lagewaard

Omslag: Zilverster Media, Annelies Dollekamp

Cartografie: Oriana Bianchetti

Alles is in het werk gesteld om ervoor te zorgen dat de informatie
in dit boek bij het ter perse gaan zoveel mogelijk is bijgewerkt.

Gegevens zoals telefoonnummers, openingstijden, prijzen, exposities
en reisinformatie zijn echter aan veranderingen onderhevig.

De uitgever is niet aansprakelijk voor consequenties die voortvloeien
uit het gebruik van dit boek.

ISBN 978 90 003 4220 4

NUR: 512

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of open-
baar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op
grond van artikel 16 Auteurswet 1912, juncto het Besluit van 20 juni
1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985,
Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor
wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting
Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB, Hoofddorp). Voor het overnemen
van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en
andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

Omslag hoofdfoto: Het middeleeuwse Tonnara di Scopello, Castellammare del Golfo

◀ Kleurige boten in de haven van Mondello, net buiten Palermo

Inhoud

Hoe gebruikt u
deze gids **6**

Vrouwenkopje uit de
5de eeuw v.C. (blz. 34–35)

Inleiding op Sicilië

Sicilië ontdekken **10**

Sicilië in kaart
gebracht **16**

Een schets van
Sicilië **18**

Geschiedenis
van Sicilië **30**

Agenda van
Sicilië **42**

Palermo van buurt tot buurt

Palermo in het kort **48**

Achterdoek, Museo delle Internazionali
Marionette in Palermo (blz. 54–55)

Het sfeervolle Castellammare del Golfo (blz. 100), een van de vele vissersdorpjes aan de kust van Sicilië

Oost-Palermo
50

West-Palermo
62

Buiten het centrum **74**

Sicilië van streek tot streek

Sicilië in
het kort **86**

Noordwest-Sicilië **88**

Zuidwest-Sicilië **114**

Antiek toneelmasker,
Museo Archeologico Eoliano (blz. 194)

Zuid-Sicilië
136

Noordoost-Sicilië **162**

Tips voor de reiziger

Accommodatie **198**

Een kaasverkoper op de markt in
Catania (blz. 218–219)

Restaurants en cafés **206**

Winkelen **218**

Amusement **220**

Themavakanties
en sport **224**

Wegwijs op Sicilië

Praktische informatie **230**

Reisinformatie **236**

Register **240**

Dankbetuiging **250**

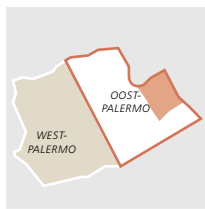
Algemene uitdrukkingen
251

Het middeleeuwse kasteel bij Erice, in
Noordwest-Sicilië (blz. 37 en blz. 104)

Onder de loep: rond de Piazza Marina

Het hoofdplein in Oud-Palermo ligt aan de rand van de wijk Kalsa. Al in de middeleeuwen vonden er riddertoernooien, toneelvoorstellingen, markten en executies plaats. Bij koninklijke huwelijken, zoals dat van Karel II en Marie-Louise in 1679, werden er indrukwekkende voorstellingen opgevoerd in speciaal gebouwde houten theaters. De vier onregelmatige zijden van het plein worden omzoomd door het Palazzo Steri-Chiaramonte, het Palazzo del Castillo, het Palazzo della Zecca, de San Giovanni dei Napoletani, het Palazzo della Gran Guardia, de Santa Maria della Catena, het Palazzo Galletti en het Palazzo Villafiorita. In het midden ligt de Giardino Garibaldi, beschaduwd door enorme ficussen.

Oriëntatiekaart
Zie Stratengids, kaart 2

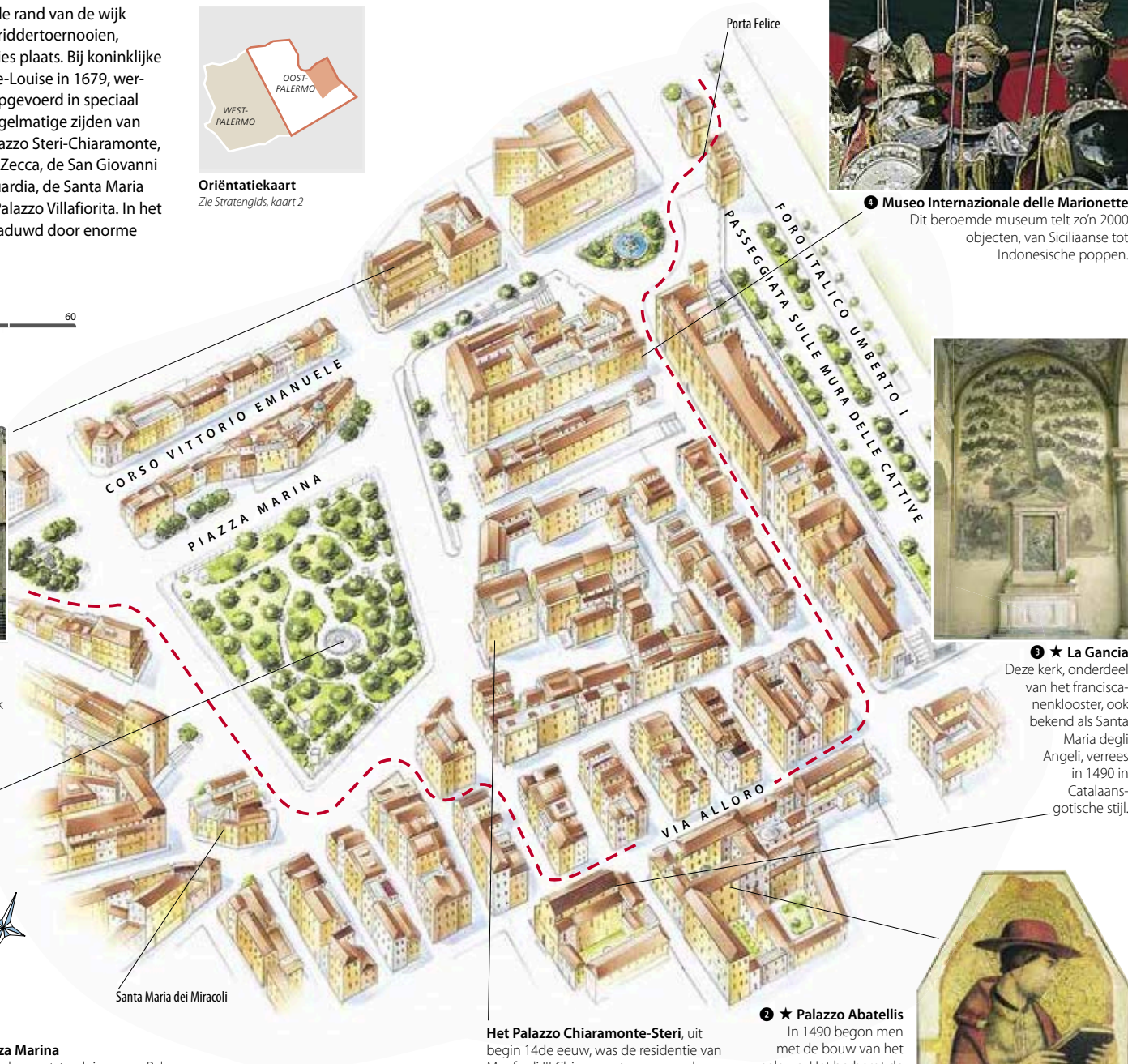

De Santa Maria della Catena (vroeg 16de eeuw) dankt zijn naam aan de ketting (catena) voor de monding van de haven. Een trap leidt naar de loggia van deze Catalaans-gotische kerk met zijn fraaie arcaden.

1 Piazza Marina
Een van de grootste pleinen van Palermo. Op deze plek is een deel van de haven dichtgeslibd en gedempt. In het park in het midden staan grote *Ficus magnolioides*, met enorme luchtwortels.

Symbol
— Aanbevolen route

4 Museo Internazionale delle Marionette
Dit beroemde museum telt zo'n 2000 objecten, van Siciliaanse tot Indonesische poppen.

5 ★ La Gancia
Deze kerk, onderdeel van het franciscanenklooster, ook bekend als Santa Maria degli Angeli, verrees in 1490 in Catalaans-gotische stijl.

2 ★ Palazzo Abatellis
In 1490 begon men met de bouw van het palazzo. Het herbergt de Galleria Regionale di Sicilia, met werken als *St.-Girolamo* van Antonello da Messina (blz. 27).

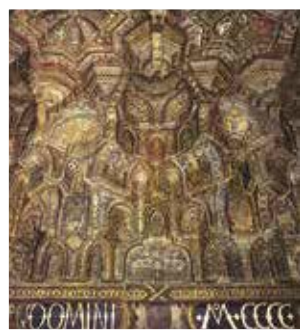
Het Palazzo Chiaramonte-Steri, uit begin 14de eeuw, was de residentie van Manfredi III Chiaramonte, een van de machtigste feodale heren van Sicilië tijdens het Aragonese bewind. Het huisvest nu het rectoraat van de universiteit, het belangrijkste culturele instituut van Palermo.

3 Cappella Palatina

De Cappella Palatina met zijn schitterende mozaïeken werd in 1132 gesticht door Roger II (blz. 32–33) en is een voorbeeld van Arabisch-Normandische kunst. De basiliek heeft twee zijbeuken en drie apissen met granieten zuilen. De muren zijn versierd met Bijbelse taferelen. In de koepel en in de knop van de centrale apsis is Christus Pantocrator afgebeeld, omringd door engelen, en in de nissen staan de vier evangelisten. Oudtestamentische koningen en profeten bevolken de bogen en in de middelste apsis zegent Christus de gelovigen. Op de muren van het transept staan scènes uit het Evangelie. Van belang zijn verder het houten plafond, een Arabisch meesterwerk, de kansel en de kandelaber. Het ontwerp van deze unieke kapel is zeer harmonieus.

★ **Centrale apsis**
In het midden Christus Pantocrator; onder hem de Maagd Maria en de heiligen.

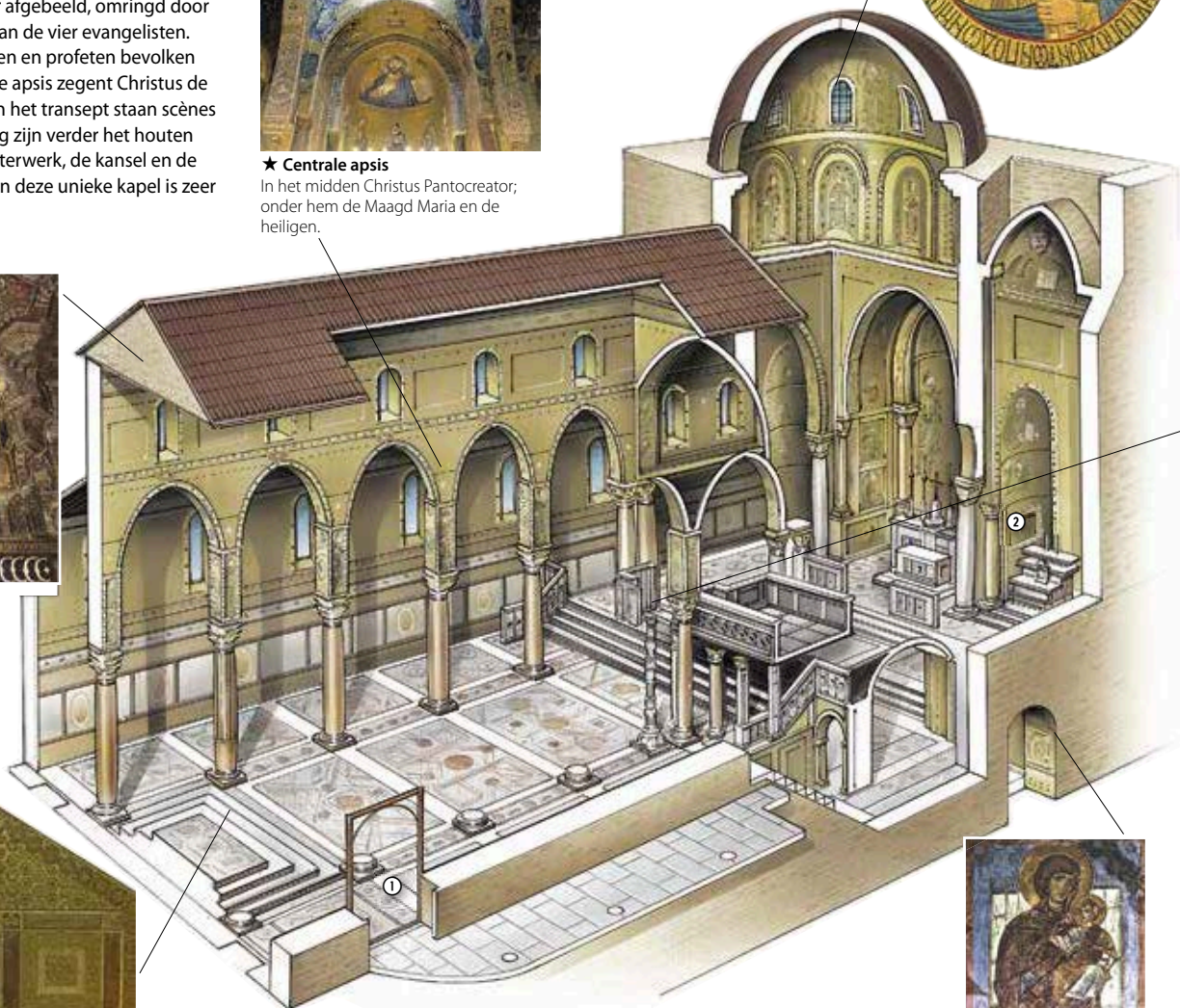

★ **Houten plafond**
Het plafond boven het midden van het schip bestaat uit gesneden houten panelen met temperaschilderingen in oude Arabische technieken.

Troon
De koninklijke troon staat tegenover de centrale apsis. Op de puntige achterkant staat het wapen van de Aragons afgebeeld.

★ **Christus Pantocrator**
In het midden van de koepel met schitterend mozaïekwerk is Christus Pantocrator afgebeeld, omringd door engelen en aartsengelen gekleed als Normandische krijgers.

TIPS VOOR DE TOERIST

Praktische informatie
Piazza Indipendenza. **Kaart** 1 A5.
Tel. 091-6262833. **Open** ma–za
8.15–17.00, zo en feestdagen
8.15–12.15 uur.
www.federicosecondo.org

Kandelaber
Deze prachtige kandelaber, die geheel van wit marmer is gemaakt, is het oudste romaanse kunstvoorwerp op Sicilië. Op de voet zijn vier leeuwen afgebeeld die dieren verscheuren en langs het middenstuk zijn bloemmotieven en mensen te zien. Drie ranke figuren bovenop dragen de schijf waarop de paaskaars stond.

Crypte
Deze ligt onder het presbyterium. Het is een vierkant geheel, waarschijnlijk de originele kapel van koning Roger. Hier worden heilige (kunst)voorwerpen bewaard, zoals deze Byzantijnse *Madonna met Kind*.

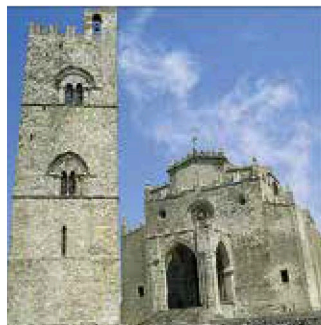

UITGELICHT

- ① **De ingang** wordt gevormd door een 19de-eeuws portaal met een dubbele houten deur.
- ② **De zijapsis** is versierd met afbeeldingen van Paulus en de H. Maagd.

Sicilië in het kort

Er zijn maar weinig streken in het Middellandse Zeegebied die zich wat landschap en kleurrijke geschiedenis betreft kunnen meten met Sicilië. Er bestaan duidelijke verschillen tussen de van oorsprong Griekse oostkant en de Fenicische en Arabische westkant van het eiland. Maar Sicilië is niet eenvoudigweg op te delen in oost en west – ieder dorp en ieder stadje heeft zijn unieke verhaal. Het is vaak maar een kilometer van de weelderige kust naar de dorre heuvels. Op een ander vlak liggen de verschillende beschavingen al even dicht bij elkaar of overlappen elkaar zelfs. In een en dezelfde plaats ziet u Griekse, Arabische, Normandische en barokke invloeden, soms zelfs in hetzelfde gebouw.

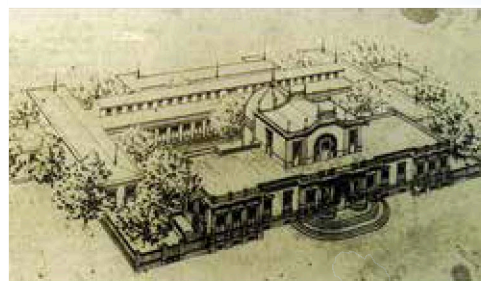
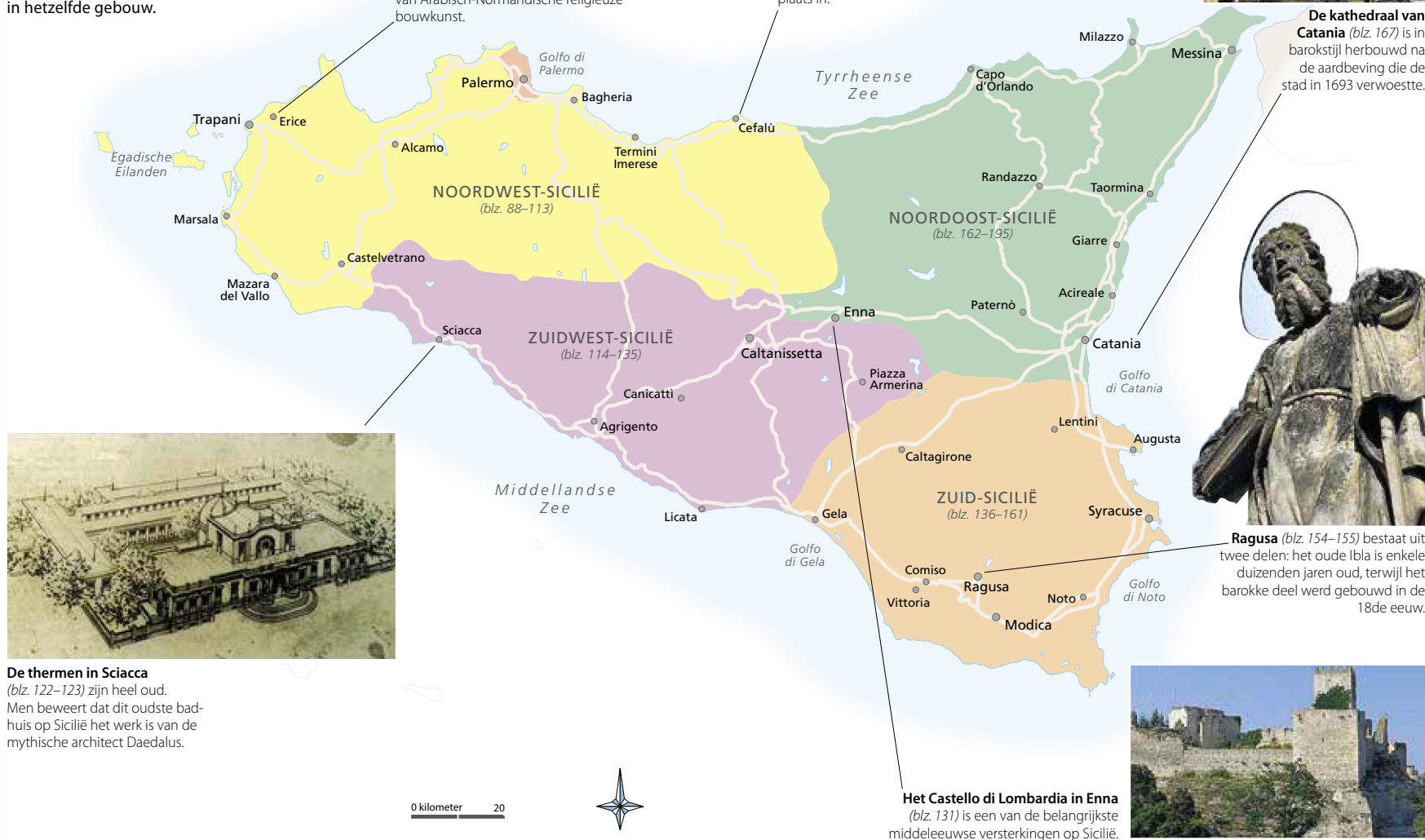
De Chiesa Madre in Erice (blz. 104–105), uit de 14de eeuw, is een mooi voorbeeld van Arabisch-Normandische religieuze bouwkunst.

De 12de-eeuwse kathedraal van Cefalù (blz. 92 en blz. 94) neemt aan de Piazza Duomo een belangrijke plaats in.

De kathedraal van Catania (blz. 167) is in barokstijl herbouwd na de aardbeving die de stad in 1693 verwoestte.

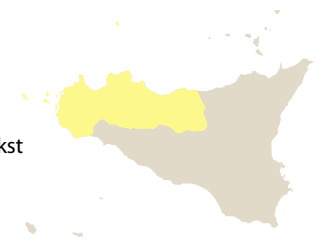

De themen in Sciacca (blz. 122–123) zijn heel oud. Men beweert dat dit oudste badhuis op Sicilië het werk is van de mythische architect Daedalus.

Het Castello di Lombardia in Enna (blz. 131) is een van de belangrijkste middeleeuwse versterkingen op Sicilië.

NOORDWEST- SICILIË

Dit deel van Sicilië is door de eeuwen heen het sterkst beïnvloed door verschillende vreemde machten en beschavingen. De Feniciërs vestigden zich in Mozia en stichtten havenplaatsen als Palermo en Solunto. Zij werden opgevolgd door de Grieken en later door de Arabieren, die het eiland veroverden vanuit Marsala.

Bovengenoemde culturen leven nog altijd voort in de namen van plaatsen en monumenten, in de bouwstijlen en plattegronden van de steden, van Marsala tot Mazara del Vallo. Het is echter jammer dat Noordwest-Sicilië sterk wordt aangetast door de ongebreidelde groei van de bebouwing en het gebrek aan zorg voor het milieu. Voorbeelden hiervan zijn de uitgestrekte wijken met lelijke huizen tussen Palermo en Castellammare, die de eens zo prachtige kustlijn ontsieren. De slecht herbouwde bewoonde gebieden in de Valle del Belice, die waren beschadigd in de aardbeving van 1968 zien er al even troosteloos uit en vallen uit de toon bij hun omgeving. Er zijn gelukkig ook plaatsen waar men probeert

te behouden wat van historisch belang is. Erice is hiervan een voorbeeld; de middeleeuwse gebouwen en stadsplattegrond zijn nog intact en veel kerken doen nu dienst als centra voor kunst en cultuur en worden goed onderhouden. Hetzelfde geldt voor Cefalù, Nicosia, Sperlinga en de twee Petralia's. Ook buiten de natuurreservaten is er veel natuurschoon te zien. De omgeving van Trapani en Belice is een bezoek zeker waard, evenals de ruige valleien in het binnenland, waar dorpjes boven op steile rotsen liggen genesteld en waar u kunt genieten van adembenemende uitzichten. Van een bezoek aan de Egeïsche Eilanden en Ustica zult u evenmin spijt hebben.

Het pittoreske, hooggelegen Nicosia, gebouwd in de Byzantijnse periode

◀ Zonnebaden en zwemmen in een beschutte baai, Riserva dello Zingaro

Syracuse: Museo Archeologico Regionale Paolo Orsi

Het Regionaal Archeologisch Museum werd opgericht in 1967 (en voor het publiek opengesteld in 1988). Het moest een geschikt onderkomen vormen voor de overstelpende hoeveelheid vondsten die in het zuidoosten van Sicilië werden opgegraven. Het museum exposeert meer dan 18.000 stukken. Het is genoemd naar de archeoloog Paolo Orsi, vanaf 1888 hoofd van het Departement van Oudheden. Hij wakkerde de belangstelling voor het rijke verleden van het eiland aan en was verantwoordelijk voor vele belangrijke opgravingen. De naar hem genoemde collecties zijn gereorganiseerd sinds het museum van Ortigia hierheen is verhuisd. Sinds die tijd zijn er twee nieuwe secties bijgekomen: Il Medagliere, een unieke collectie munten en medailles vanaf de Griekse periode tot aan de middeleeuwen, en een gedeelte dat is gewijd aan de prachtige tombe van een Romeinse edelvrouw, die werd ontdekt in de catacomben van San Giovanni in het noordoosten van Sicilië.

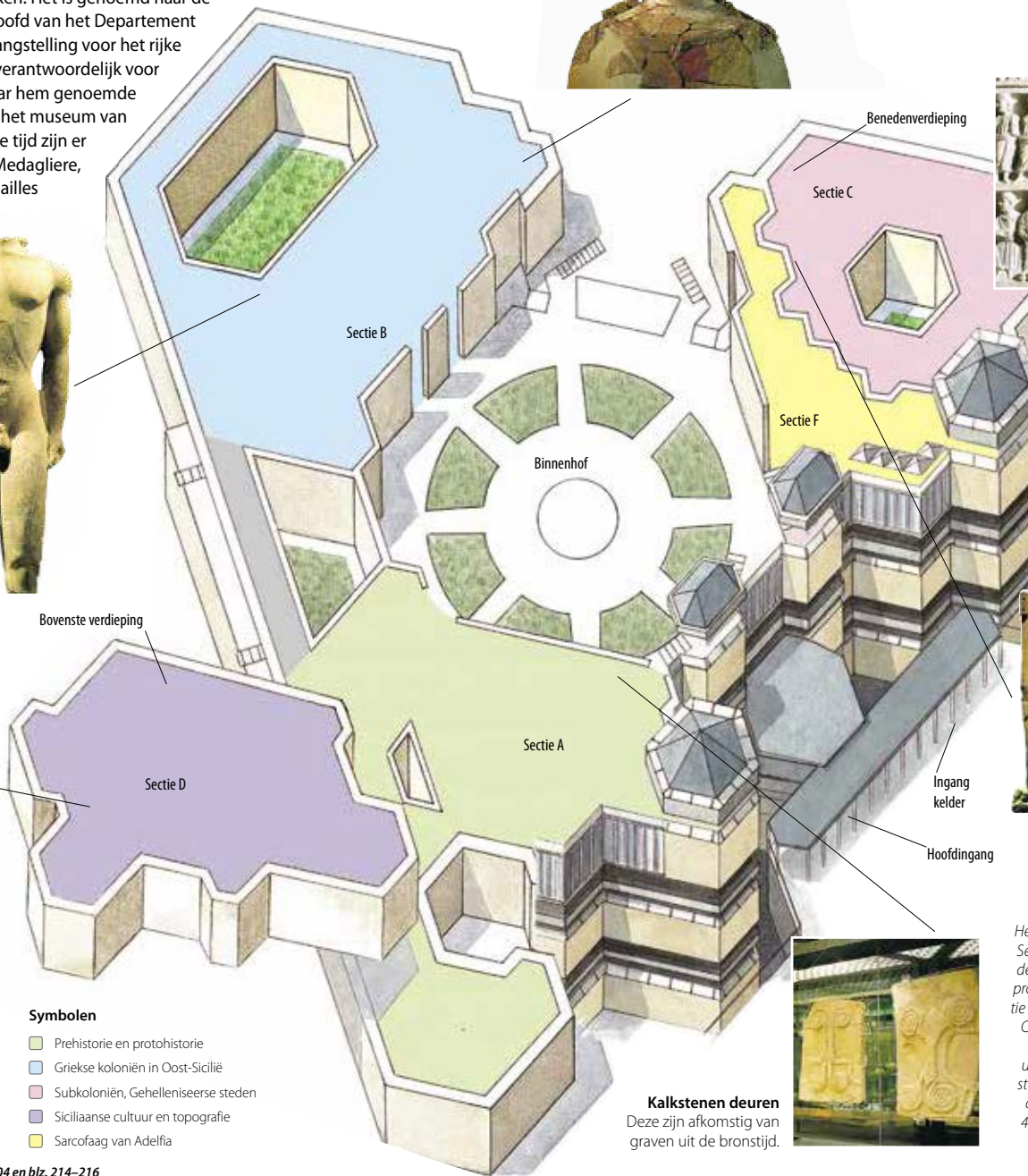
★ Grafbeeld

Dit beeld komt van de opgraving bij Megara Hyblaea en dateert van 560–550 v.C. De inscriptie op de rechterdij geeft aan dat het was gewijd aan de arts Sambroditas.

★ Venus Anadyomene

Dit is een Romeinse kopie van een Grieks beeld, dat ook wel de 'Landolina Venus' wordt genoemd, naar de vinder.

Symbolen

- Prehistorie en protohistorie
- Griekse koloniën in Oost-Sicilië
- Subkoloniën, Gehelleniseerde steden
- Siciliaanse cultuur en topografie
- Sarcopaaf van Adelfia

Syracuseborstbeeld

Dit borstbeeld van klei stamt uit de 5de–4de eeuw v.C. en is een van de vele belangrijke vondsten die in de afgelopen 20 jaar in Syracuse zijn gedaan.

Sarcopaaf van Adelfia

Deze marmeren tombe die is bewerkt met Bijbelse tafereelen dateert waarschijnlijk uit de 4de eeuw. Het gedeelte in het midden toont de edelvrouw Adelfia en haar echtgenoot Valerio.

★ Tronende godin

Dit beeld van marmer en terracotta uit Grammichele dateert uit de 6de eeuw v.C. en stelt waarschijnlijk de godin Korè (Persephone) voor.

Kalkstenen deuren

Deze zijn afkomstig van graven uit de bronstijd.

TIPS VOOR DE TOERIST

Praktische informatie

Parco Landolina, Viale Teocrito 66.

Tel. 0931-489511.

Open di–za 9.00–18.00, zo en feestdagen 9.00–13.00 uur.

Gesloten ma.

Museumgids

Het museum bestaat uit diverse afdelingen. Sectie A behandelt de geologische geschiedenis van Sicilië, alsmede de prehistorische, protohistorische en Siculische culturen. Sectie B is gewijd aan de Griekse koloniën. Sectie C biedt materiaal uit de subkoloniën die de Syracusanen stichtten in 663–598 v.C. en uit de opgravingen van de gehelleniseerde steden in het binnenland. In Sectie D wordt de culturele invloed van Syracuse sinds de 4de eeuw v.C. belicht en in Sectie F bevindt zich de sarcopaaf van Adelfia.